

УДК 636 "71" (477)

О. В. Лаврук,

д. держ. упр., к. е. н., заступник директора з питань ліцензування та акредитації,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж
ORCID ID: 0000-0002-7932-0036

Н. А. Лаврук,

к. е. н., викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж
ORCID ID: 0000-0003-4724-8460

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.22.9

ТВАРИННИЦТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

A. Lavruk,

Doctor of Science in Public Administration, PhD in Economics, Deputy Director for Licensing
and Accreditation, Podolsky Special Educational and Rehabilitation Socio-Economic College
ORCID ID: 0000-0002-7932-0036

N. Lavruk,

PhD in Economics, lecturer of the Department of Finance, Economics and Economic
Cybernetics, Podolsky Special Educational and Rehabilitation Socio-Economic College
ORCID ID: 0000-0003-4724-8460

ANIMAL HUSBANDRY: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

У статті розглядається стан розвитку такої стратегічно важливої галузі як тваринництво, котра є важливим чинником забезпечення населення повноцінними і калорійними продуктами харчування, робочими місцями сільських мешканців, прибутковості, розв'язання соціальних проблем села. Акцентується увага на існуванні негативних тенденцій у розвитку тваринництва, котрі обумовлені недостатністю продовольчого забезпечення у якісній м'ясо-молочній продукції, масовому насиченні внутрішнього ринку імпортною м'ясною продукцією та заміниками молочної сировини. Виявлено характерні зміни у поголів'ї сільськогосподарських тварин та обсягах виробництва основних продуктів тваринництва. Стверджується, що нині складний стан у розвитку тваринництва країни потребує дієвого втручання держави для подолання деструктивних процесів у його виробничо-господарській діяльності з метою призупинення руйнування галузі та нарощування обсягів конкурентоспроможної тваринницької продукції. Запропоновано для досягнення ефективного відродження і інтенсивного розвитку галузі забезпечити відкритість виконуваних дій органами державної і виконавчої влади та активізувати участь громадян при вирішенні комплексу проблем, що накопичилися у галузі тваринництва.

The article examines the state of development of such a strategically important industry as animal husbandry, which is an important factor in providing the population with full-fledged and high-calorie food, jobs for rural residents, profitability, and solving social problems in the village. Attention is focused on the existence of negative trends in the development of animal husbandry, which are caused by insufficient food supply in high-quality meat and dairy products, mass saturation of the domestic market with imported meat products and substitutes for dairy raw materials. Characteristic changes in the number of farm animals and the volume of production of basic animal products, especially milk, beef, and pork, were revealed. It is established that the obstacle to the reproduction of the production and economic potential of livestock enterprises and the stable development of animal husbandry was the lack and lack of an effective mechanism for attracting monetary resources from various sources for the full restoration, effective maintenance and use of the genetic potential of animals, which led to the appearance of destructive processes in this previously profitable industry. It is argued that the current difficult state in the development of animal husbandry in the country requires effective state intervention to overcome destructive processes in its production and economic activities in order to stop the destruction of the industry and increase the volume of competitive livestock products. At the same time, it is important to develop a system of scientific support and justification for the further development of reformation and transformation

processes, the optimal combination and prioritization of their common parameters, which will directly affect the effectiveness of functional changes in animal husbandry. In order to achieve effective revival and intensive development of the industry, it is proposed to ensure the openness of actions performed by state and executive authorities and to increase the participation of citizens in solving a complex of problems accumulated in the livestock industry.

Ключові слова: тваринництво, відродження, підприємства, виробництво, тваринницька продукція, державна політика.

Keywords: animal husbandry, revival, enterprises, production, livestock products, state policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Структурні трансформаційні зрушення в економіці України загострили кризові явища в аграрній сфері та зумовили суттєві зміни внутрішніх і зовнішніх факторів діяльності суб'єктів господарювання тваринницького спрямування. Тваринництво на сучасному етапі розвитку аграрного сектору, як одного із важливих сфер економіки України, визначає його місце серед провідних країн-експортерів за окремими видами тваринницької продукції. Однак нині спостерігається складний стан у розвитку тваринництва країни (викликаний тяжкими воєнними діями, пандемією та тривалою кризою), котрий потребує дієвого втручання держави для подолання деструктивних процесів у виробничо-господарській діяльності з метою призупинення руйнування галузі та нарощування обсягів конкурентоспроможної тваринницької продукції. А тому без відродження і забезпечення стійкого розвитку тваринництва практично важко уявити позитивні зміни в рівні життя населення України. Нате-пер ці питання є досить актуальними, оскільки виникає необхідність здійснення відродження раніше досягнутих виробничо-технологічних позицій тваринництва, котра покликана ринковими умовами та сучасними вимогами сільсько-господарського виробництва суб'єктів господарювання більшості регіонів України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Науково-теоретичні і методологічні питання сучасного стану, підвищення ефективності розвитку тваринництва та виробництва конкурентоспроможної продукції тваринництва на підприємствах знайшли відображення в наукових працях П.С. Березівського, І.Ф. Баланюка, В.І. Бойка, В.П. Долинського, М.В. Зубця, І.В. Ковалова, О.В. Крисального, В.В. Липчука, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, М.В. Місюка, П.Р. Пуцентейла, П.Т. Саблука, І.В. Свиноуса, І.Н. Топіхи, О.М. Шпичака, О.В. Шубравської, І.Б. Яціва та інших.

Попри значимість висловлених теоретичних положень, висновків і практичних рекомен-

дацій у наукових розробках зазначених вчених до цих пір недостатньо висвітлені питання визначення напрямів підвищення економічної ефективності виробництва конкурентоспроможної тваринницької продукції у господарствах в умовах стабілізації складних ринкових взаємовідносин. Успішне розв'язання вказаних питань потребує розширення наукових досліджень щодо забезпечення подальшого розвитку галузі тваринництва.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає у вивченні сучасного стану і перспектив розвитку тваринництва, виробництва тваринницької продукції та визначенні основних шляхів підвищення її ефективності.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові розробки провідних вітчизняних вчених з питань розвитку тваринництва, законодавчі та нормативні акти України, матеріали конференцій, періодичні видання. В процесі дослідження використано загальнонаукові методи, зокрема порівняльного, економіко-статистичного і абстрактно-логічного аналізу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Встановлено, що складна політична і економічна ситуація та реформаційні зміни практично в усіх сферах суспільної діяльності України негативно відображаються на відродженні і розвитку галузі тваринництва та підвищенні рівня ефективності його основних підгалузей. Водночас тваринництво є тією важливою галуззю, котра забезпечує зміцнення економіки країни, постачання різноманітних дієтичних, вітамінізованих і висококалорійних (містять 30% калорій і 60% білку) продуктів харчування для населення, сировини для консервної, м'ясної, текстильної, маслосироварної, шкіряної галузей промисловості, органічних добрив для рослинництва та сприяє рівномірному використанню засобів виробництва, трудових ресурсів, постійному надходженню грошових

коштів товаровиробникам тваринницької продукції.

На жаль, в останні роки стратегічні можливості тваринництва щорічно обмежуються. Скоротилися обсяги виробництва тваринницької продукції, збільшилися витрати на утримання тварин, зросла собівартість одиниці продукції, оскільки не перекривалася ціною її реалізації, а тому підприємства постійно отримували збитки. Натомість така ситуація спонукає до необхідності подальшого теоретико-методологічного дослідження існуючих проблем, обґрунтування можливостей відродження і налагодження ефективних виробничих процесів у тваринництві та розробки заходів державної політики, де знайшли би місце вагомі пропозиції по забезпеченню його ефективного розвитку.

У кінцевому підсумку ефективне функціонування галузі тваринництва повинно стати рушійною силою розвитку інших основних галузей сільського господарства та ряду суміжних галузей (комбікормової промисловості, виробництва фермських машин і обладнання, модернізації виробничих процесів, налагодження селекційно-племінної роботи).

Встановлено, що трансформаційні зміни, котрі відбулися у сільськогосподарському виробництві внаслідок непередбаченої аграрної політики і недосконалої організації її здійснення [3], обумовлені тим, що на початку трансформаційного періоду чітко не були визначені мета та завдання такого роду перетворень. У результаті поведінка тваринницьких підприємств тривалий час направлялася в основному на виживання і очікування чергових змін у сільськогосподарському виробництві. У результаті "...на відміну від очікувань економічного піднесення та швидкого зростання ситуація змінилася на кризову" [2, с. 229].

Варто зазначити, що уже досить тривалий період розвиток більшості підгалузей (молочне скотарство, вівчарство, конярство, козівництво, звірівництво, кролівництво) тваринництва мають обмежені можливості щодо максимального повного використання наявного генетичного потенціалу. Означене віддзеркалює також ряд не повністю вирішених до цих пір проблем, що гальмують розвиток тваринництва:

- складність політичної ситуації та реалізації державної політики в країні;
- недосконалість діючого законодавства щодо відродження і розвитку племінного генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин;
- відсутність пріоритетності державної підтримки тваринницьких підприємств;

— сировинне спрямування експорту тваринницької продукції;

— недостатній рівень ефективного господарювання;

— не урегульована цінова політика на продукцію тваринництва;

— неналагодженість ринків збуту тваринницької продукції;

— відсутність державних і комерційних інвестицій у розвиток галузі тваринництва.

Визначене коло проблем призводить до того, що Україна значно уступає провідним державам Європи і світу за рівнем розвитку тваринництва [12, с. 68], за винятком робочої худоби, котра користується попитом у мусульманських країнах Азії, свинини і птиці, що постачається у країни колишнього СНД та інші країни. А тому украй важливим аспектом є надання державної допомоги виробникам тваринницької продукції та необхідність застосування комплексу законодавчих, цінових, фінансово-кредитних, бюджетно-дотаційних організаційно-економічних методів впливу на стан розвитку галузі тваринництва.

Зазвичай аграрні трансформації, що здійснюються спонтанно, не завжди досягають бажаних і вмотивованих результатів, у більшості випадків вони руйнують організаційну, матеріально-виробничу структуру тваринництва, не спонукають до проведення модернізації його галузей, не створюють можливості для відтворення і розвитку виробничого потенціалу. Більше того, запроваджені у свій час методи штучного підтримування тваринництва (адміністративне забезпечення галузі виробничими ресурсами, незбалансовані і малоефективні дотації та різні доплати, адміністративне регулювання цін на тваринницьку продукцію, необґрунтоване списання боргів і ін.) за низької продуктивності генетичного потенціалу і праці та підприємницької активності, не дали позитивних результатів.

У цьому контексті важливе значення має розробка системи наукового забезпечення і обґрунтування подальшого розвитку реформаційних та трансформаційних процесів, оптимальне поєднання і визначення пріоритетності їхніх спільних параметрів, що безпосередньо впливатиме на ефективність функціональних змін у тваринництві.

Натепер галузь тваринництва знаходиться у вкрай складному становищі, оскільки спостерігається щорічне скорочення кількості поголів'я сільськогосподарських тварин у всіх категоріях господарств України (табл. 1).

Встановлено, що за досліджуваний період спостерігається різке зменшення сільськогосподарських тварин, а за 2015—2019 рр. ситуація у тваринництві України ще більше загострилася і залишалася надзвичайно складною, оскільки у господарствах усіх категорій продовжувало зменшуватися поголів'я худоби. Зокрема за цей період поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 17,6% (корів — на 17,5%), свиней — на 19,1%, овець і кіз — на 9,1%. За результатами прогнозування передбачається незначний ріст поголів'я тварин в основному за рахунок дієвості програми відродження і інтенсивного розвитку галузі тваринництва у середніх підприємствах і малих господарствах сімейного типу.

Вважаємо, що основними причинами появи негативних ситуацій у тваринництві, особливо у скотарстві, є:

- значне скорочення кількості великих і середніх тваринницьких підприємств із великою концентрацією поголів'я високопродуктивних тварин та високим рівнем технологічного забезпечення виробництва якісної тваринницької продукції;

- зниження рівня інвестиційної привабливості основних підгалузей тваринництва;

- труднощі отримання кредитів для реконструкції, будівництва тваринницьких ферм та модернізації їхніх машин і обладнання;

- слабка кормова база та незбалансованість за поживністю кормових раціонів на більшості тваринницьких підприємств країни;

- низький рівень закупівельних цін на телятину, яловичину і молоко, що безпосередньо вплинуло на забезпечення стійкої прибутковості виробництва продукції;

- надання переваг, за відсутності дієвого механізму державного регулювання, завезенню за низькими цінами імпортової тваринницької продукції, що викликало звуження обсягів виробництва вітчизняної продукції на підприємствах;

- зосередження обсягів виробництва тваринницької продукції у індивідуальних господарствах населення, що обмежило можливість застосування тут сучасних індустріальних технологій та викликало

Таблиця 1. Кількість сільськогосподарських тварин в усіх категоріях господарств України, тисяч голів

Роки	Велика рогата худоба	У т.ч. корови	Свині	Вівці та кози	Птиця
1990	24623,4	8378,2	19426,9	8418,7	246104,2
2000	9423,7	4958,3	7652,3	1875	123722,0
2001-2005	7931,7	4295,7	7682,7	1838,4	148281,4
2006-2010	5213,3	2933,3	7427,6	1717,4	181732,7
2011-2015	4248,0	2414,9	7460,4	1581,8	212488,6
2015	3750,3	2166,6	7079,0	1325,3	203986,2
2016	3682,3	2108,9	6669,1	1314,8	201668,0
2017	3530,8	2017,8	6109,9	1309,3	204830,9
2018	3332,9	1919,4	6025,3	1268,6	211654,4
2019	3092,0	1788,5	5727,4	1204,5	220485,8
2025 (прогноз)	3275,3	1823,4	5965,6	1232,2	228668,1
2019 до 1990, %	12,6	21,3	29,5	14,3	89,6
2025 до 2019, %	105,9	102,0	104,2	102,3	103,7

Джерело: [7, с. 128; 8, с. 123; 10, с. 10].

збільшення рівня її собівартості і трудомісткості;

- неналагодженість стабільної роботи спеціалізованих підприємств по інтегруванню виробництва, переробки і реалізації молочної та м'ясної продукції.

За результатами дослідження завадою для відтворення виробничо-економічного потенціалу тваринницьких підприємств і стабільного розвитку тваринництва в Україні стала відсутність та неналагодженість дієвого механізму залучення із різних джерел грошових ресурсів для повного відновлення, ефективного обслуговування і використання генетичного потенціалу тварин, що спричинило появу руйнівних процесів у цій, раніше прибутковій галузі. У результаті кількість поголів'я сільськогосподарських тварин почало різко скорочуватися практично в усіх суб'єктах господарювання (табл. 2).

Таблиця 2. Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств, тисяч голів

Види тварин	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2019 р.	2025 р. (прогноз)	2025 р. до 2019 р., %
Підприємства							
Велика рогата худоба	5037,3	2491,8	1526,4	1270,5	1049,5	1152,1	109,8
у т.ч. корови	1851,0	866,2	589,1	505,1	438,6	475,3	108,4
Свині	2414,4	2602,4	3625,2	3704,0	3300,1	3449,3	104,5
Вівці та кози	413,3	270,9	298,4	186,9	168,6	143,8	85,3
Коні	249,8	98,1	41,6	21,2	12,4	13,7	110,5
Птиця	25352,9	66625,3	110561,3	112008,7	127773,2	135126,9	105,6
Господарства населення							
Велика рогата худоба	4386,4	4022,3	2968,0	2479,8	2042,5	2123,2	104,0
у т.ч. корови	3107,3	2768,9	2042,1	1661,5	1349,9	1348,1	99,8
Свині	5237,9	4450,4	4335,2	3375,0	2427,3	2516,3	103,7
Вівці та кози	1461,7	1358,6	1433,3	1138,4	1035,9	1088,4	105,1
Коні	451,4	456,7	372,6	284,6	212,0	232,3	109,6
Птиця	98369,1	95368,2	93278,5	91977,5	92712,6	93541,2	100,9

Джерело: [7, с. 128; 8, с. 129; 10, с. 10].

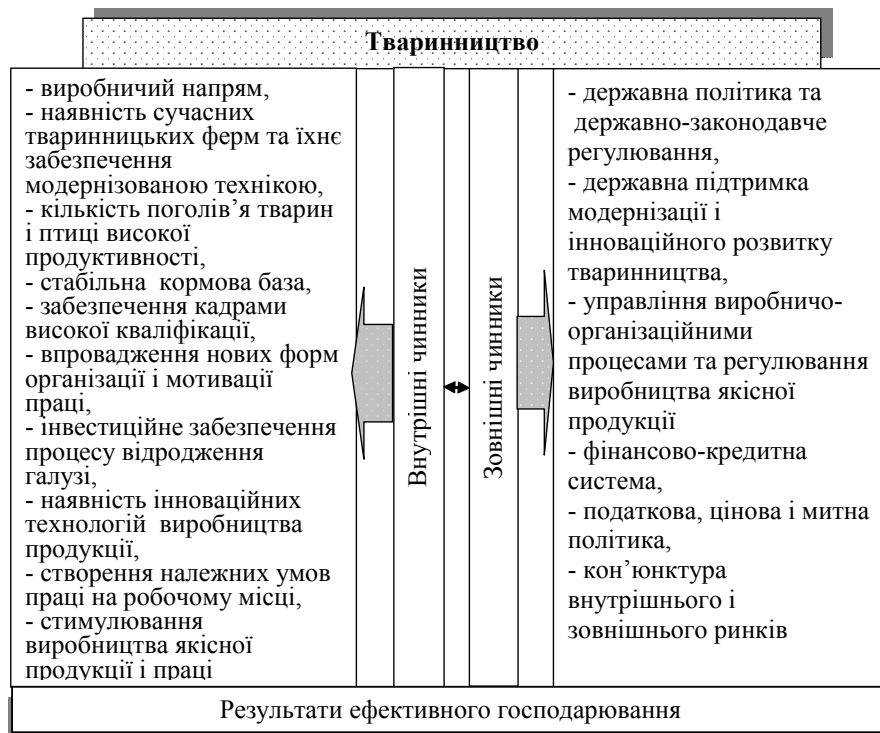

Рис. 1. Чинники впливу на відродження і ефективний розвиток тваринництва

Джерело: власна розробка.

За досліджуваний період більш різке скорочення овець і кіз та іншого поголів'я тварин спостерігається на підприємствах порівняно з господарствами населення, де до цих пір проблематично утримувати дійних корів. Доречно зазначити, що такі зміни спричинили складну ситуацію, котра у кінцевому підсумку породила безліч проблем, що викликали зменшення (на 72,6%) площі кормових культур, котрі використовувалися для випасання і повноцінної годівлі тварин з метою забезпечення високого рівня їхньої продуктивності і обсягів виробництва тваринницької продукції. За результатами проведених розрахунків вбачається, що поступово буде зростати поголів'я різних груп тварин, особливо коней у господарствах населення, оскільки процес самостійного господарювання на розпайованих (придбаних при запровадженні ринку землі) земельних ресурсів потребує мати в наявності індивідуальні засоби для транспортування (з мінімальними затратами) виробленої власної продукції.

Важливість цих проблем підтвердили матеріали проведеного (літньо-осінній період 2019 р.) вибіркового опитування на підприємствах різних регіонів України, оскільки 68% респондентів висловили думку про необхідність відродження галузі тваринництва з метою створення додаткових робочих місць для працівників сільської місцевості. Відповідно дер-

жава повинна більше уваги надавати встановленню оптимальних і економічно обґрунтованих закупівельних цін на тваринницьку продукцію (відмітили 33,6% опитованих), модернізації виробничих потужностей і процесів при утриманні, обслуговуванні та годівлі тварин (27,4%), державній підтримці (18,1%), розвитку виробничої інфраструктури (12,4%) і соціальній сфері села (8,5%).

Передбачається, що процес відродження повинен зберегти територіальні традиції, запозичити кращий вітчизняний досвід [5] та опиратися на інноваційно-генетичний потенціал сільськогосподарських тварин сільських територій регіонів країни. Водночас відродження і розвиток конкурентоспроможного тваринництва в

усіх сферах його діяльності пропонується здійснювати з широким використанням іноземної практики і досвіду [4, с. 168; 11, с. 281], а також урахувати при цьому вплив низки різного роду чинників (рис. 1).

Можна побачити, що найбільш впливовими чинниками є ті, що здатні забезпечити кардинальні зрушення у відродженні галузі тваринництва і структурі виробництва тваринницької продукції, оскільки супроводжуються інноваційними процесами (сучасні технології, органічні тваринницькі продукти, забезпечення кваліфікованими кадрами, сучасними фермськими машинами і обладнанням) та кінцевими результатами (зниження виробничих витрат і собівартості продукції, покращення її якості, зростання продуктивності праці і прибутковості виробництва).

Вважаємо, що за сьогоднішній стан справ у тваринництві та подальший його розвиток повинні відповідати не тільки працівники аграрного сектору, але й усі гілки влади та відповідні державні органи. У цьому випадку Міністерство аграрної політики України спільно з міністерствами і відомствами, органами виконавчої влади країни повинні забезпечити здійснення заходів із стабілізації розвитку тваринництва. Однак урядовці різних владних структур, монополізуючи владу, передусім переслідують свої власні інтереси, оскільки

відсутній належний контроль держави і суспільства за процесом організації виробничих процесів у тваринництві та виробництвом конкурентоспроможної тваринницької продукції, окремі види котрої мають тенденцію до щорічного скорочення (табл. 3).

Можна побачити, що загальний обсяг м'ясної продукції незначно збільшиться в основному за рахунок росту виробництва свинини та кролятини. У загальному обсязі м'ясної продукції м'ясо птиці усіх видів складало 55,4%, свинина — 28,4, яловичина і телятина — 14,8%. Якщо ж порівняти ці показники із 2000 роком, то можна спостерігати їхнє зменшення по яловичині і телятині, молоку, вовні, тобто галузь тваринництва лише частково відновлюється. Водночас на підприємствах у 2019 р. частка виробленого м'яса усіх видів у загальному обсязі усіх категорій господарств складала 68,1%, молока — 28,2, яєць — 56,1%. Значна частка м'ясо-молочної продукції виробляється господарствами населення, у котрих утримується у більшості випадків до п'яти голів худоби. Зокрема, питома вага господарств населення у загальному виробництві молока за цей час складала 71,8%, м'яса — 31,9%. Зростання у послідовні роки обсягів виробництва окремих видів тваринницької продукції сприятиме збільшенню загальної вартості продукції тваринництва.

Нині сучасний стан тваринництва і надалі продовжує залишатися під впливом негативних тенденцій (глобалізація, кризові явища, слабе фінансово-економічне становище, низька інвестиційна привабливість, відсутність належної державної підтримки, нестабільність вітчизняної економіки), котрі потребують термінового переосмислення і надання їм належної уваги державними органами влади.

Вважається, що складний стан функціонування тваринництва, породжений тривалими кризовими процесами, диспаритетом цінових відносин, недосконалістю бюджетних, податкових, фінансових, зовнішньоекономічних механізмів [1] спонукає до розробки і здійснення державними органами влади невідкладних і дієвих заходів, котрі спроможні подолати деструктивні процеси у виробничо-господарській діяльності та забезпечити збільшення обсягів якісної тваринницької продукції. Достеменно для подальшого забезпечення досягнення ви-

Таблиця 3. Обсяги виробництва тваринницької продукції в господарствах усіх категорій, тис. т

Види продукції	2000 р.	2010 р.	2015 р.	2019 р.	2025 р. (прогноз)	2025 р. до 2019 р., %
М'ясо (у забійній масі):	1662,8	2059,0	2322,6	2492,4	2535,9	101,7
яловичина і телятина	754,3	427,7	384,0	369,5	371,3	100,5
свинина	675,9	631,2	759,7	708,3	725,4	102,4
Баранина та козлятина	17,2	21,0	13,7	13,9	14,1	101,4
м'ясо птиці свійської	193,2	953,5	1143,7	1381,4	1405,1	101,7
кролятина	13,9	13,5	13,3	11,6	12,2	105,2
конина	8,3	12,1	8,2	7,7	7,8	101,3
Молоко усіх видів	12657,9	11248,5	10615,1	9663,2	9918,3	102,6
Яйця від птиці усіх видів, млн шт	8808,6	17052,3	16781,2	16677,5	17132,4	102,7
Вовна, т	3400	4192	2270	1734	1805	104,1
Продукція тваринництва (у постійних цінах 2016 р.), млн грн	34316,4*	137828,4	143815,9	142276,8	144637,5	101,7

Примітка: * — у порівняльних цінах 2005 р.

Джерело: [6, с. 44, 148; 8, с. 44, 148; 9, с. 6; 10, с. 16, 20].

сокого рівня розвитку тваринництва в країні необхідно сприяти широкому впровадженню державно-політичних рішень глибоко продуманої, професійної, цілеспрямованої і науково обгрунтованої державної політики. Водночас сформована державна політика повинна сприяти такому рівню розвитку тваринництва, котрий стане результативним поштовхом для інших галузей сільськогосподарського виробництва, що займаються виробництвом і переробкою продукції тваринництва.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження показали, що розвиток тваринництва в Україні характеризується щорічним скороченням розмірів виробництва і поголів'я сільськогосподарських тварин, плачевним фінансово-економічним становищем тваринницьких підприємств, зниженням їхньої інвестиційної привабливості, постійним загостренням конкурентної боротьби, порушенням виробничих відносин між виробниками, переробниками тваринницької продукції та торговельними структурами. Безперечно, зараз держава зовсім мало допомоги надає такому напрямку аграрної діяльності, а тому наявність належної і цілеспрямованої державної політики країни не привела б до такого плачевного стану галузь тваринництва.

Зазначимо, що до цих пір має місце недосконалість нормативно-правової бази тваринництва, що є результатом слабкого рівня адаптації тваринників до ринкових відносин, приватної власності і бізнесової діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність передбачення у нових законодавчих матеріалах положення, котрі би гарантували галузі тваринництва, що забезпечує населення дієтичними і високопо-

живними продуктами харчування, а промисловість — цінною сировиною, необхідний комплекс взаємопов'язаних організаційно-господарських, соціально-економічних, фінансових, нормативно-правових і інших заходів.

Вважаємо, що одним із головних заходів у подальшому довготривалому і ефективному функціонуванні тваринництва має бути відродження високопродуктивного поголів'я худоби за рахунок поліпшення його породного складу, системи утримання і годівлі тварин, підвищення їхньої продуктивності, зміцнення і урізноманітнення кормової бази, нарощування потужностей тваринницьких підприємств та забезпечення їх висококваліфікованими спеціалістами, здатними забезпечити інноваційний шлях розвитку тваринництва.

Література:

1. Бондаревська К.В. Тенденції розвитку аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. 2014. № 11. С. 36—42.
2. Лопатинський Ю.М. Трансформація сільського господарства та села: ювілейний збірник наукових статей. За ред. Ю.Е. Губені. Л.: ЛНАУ. 2010. 420 с.
3. Онищенко О.М., Юрчишин В.В. Сільське господарство, село і селянство України у дзеркалі пострадянської аграрної політики. Економіка України. 2006. № 1. С. 4—14.
4. Palei T. Assessing the Impact of Infrastructure on Economic Growth and Global Competitiveness. In: Procedia Economics and Finance. 2015. 23. P. 168—175.
5. Степанюк О. Тваринництво в Україні — відродження чи занепад? Агробізнес сьогодні. 2012. № 11. С. 40—43.
6. Сільське господарство України 2010: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2011. 384 с.
7. Сільське господарство України 2018: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2019. 235 с.
8. Сільське господарство України 2019: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2020. 221 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_tvarynyu_2019.pdf
9. Стан тваринництва в Україні у 2010 році: статистичний бюлетень. К.: Державна служба статистики України, 2011. 33 с.
10. Тваринництво України 2019: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2020. 157 с.
11. Tilman D, Fargione J, et al. (2001). Forecasting agriculturally driven global environmental change. Science. 292: 281—284.
12. Тульчинська С.О., Кириченко С.О. Дослідження методичних підходів оцінки розвитку соціальної інфраструктури в регіонах. Економічний вісник НТУУ "КПІ". Вип. 14. К.: Видавництво "Політехніка", 2017. С. 67—74.

References:

1. Bondarevskaya, K.V. (2014), "Trends in the development of the agricultural sector of the Ukrainian economy", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 36—42.
2. Lopatinsky, Yu. M. (2010), *Transformatsiia silskoho hospodarstva ta sela: yuvileinyi zbirnyk naukovykh statei* [Transformation of Agriculture and rural areas: Jubilee collection of scientific articles], LNAU, Lviv, Ukraine.
3. Onishchenko, O.M. and Yurchishin, V.V. (2006), "Agriculture, rural areas and peasantry of Ukraine in the mirror of post-Soviet Agrarian Policy", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 1, pp. 4—14.
4. Palei, T. (2015), "Assessing the Impact of Infrastructure on Economic Growth and Global Competitiveness", *Procedia Economics and Finance*, vol. 23, pp. 168—175.
5. Stepanyuk, O. (2012), "Animal husbandry in Ukraine — revival or decline?", *Ahrobiznes sohodni*, vol. 11, pp. 40—43.
6. State Statistics Service of Ukraine (2011), *Silke hospodarstvo Ukrainy 2010: statystychnyi zbirnyk* [Agriculture of Ukraine 2010: statistical compendium], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
7. State Statistics Service of Ukraine (2019), *Silke hospodarstvo Ukrainy 2018: statystychnyi zbirnyk* [Agriculture of Ukraine 2018: statistical compendium], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
8. State Statistics Service of Ukraine (2020), *Silke hospodarstvo Ukrainy 2019: statystychnyi zbirnyk* [Agriculture of Ukraine 2019: statistical compendium], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
9. State Statistics Service of Ukraine (2011), *Stan tvarynnytstva v Ukraini u 2010 rotsi: statystychnyi biuleten* [State of animal husbandry in Ukraine in 2010: statistical bulletin], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
10. State Statistics Service of Ukraine (2020), *Tvarynnytstvo Ukrainy 2019: statystychnyi zbirnyk* [Animal husbandry of Ukraine 2019: statistical collection], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
11. Tilman, D. and Fargione, J. (2001), "Forecasting agriculturally driven global environmental change", *Science*, vol. 292, pp. 281—284.
12. Tulchynska, S.O. and Kirichenko, S.O. (2017), "Research of methodological approaches for assessing the development of social infrastructure in the regions", *Ekonomichniy visnyk NTUU KPI*, vol. 14, pp. 67—74.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2020 р.